HE 187/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihuoltolain 22 a §:n muuttamisesta

Tausta

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta tuli voimaan 1.1.2024. Laissa säädettiin yhtenäisestä sekä julkisia että yksityisiä palveluntuottajia koskevasta rekisteröintimenettelystä riippumatta palveluntuottajan oikeudellisesta muodosta. Rekisteröinti on edellytys sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiselle. Palveluntuottajat ja niiden palveluyksiköitä koskevat tiedot tallennetaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran ylläpitämään valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin. Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain muuttamisesta. Lailla säädettäisiin tilapäisesti yksityisten elinkeinonharjoittajien ja muiden verrattavassa asemassa olevien pienten palveluntuottajien mahdollisuudesta aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröidyn toiminnan olennainen muutos ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Tämä ei kuitenkaan koskisi sellaista palveluntuottajaa, jonka toimialaan kuuluu palvelujen antaminen alaikäiselle, ja jonka on toimitettava ote rikosrekisteristä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) mukaisesti. Lisäksi lykättäisiin rekisteröintiä koskevien säännösten voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta vuoteen 2028.

Kohtuullisena pidettävä käsittelyaika

Käsittelyajat ovat olleet kohtuuttoman pitkiä ja rajoittaneet perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta ja vaarantaneet henkilöstön ja palvelujen saatavuutta. Hyvinvointiala Hali ry kannattaa esitystä siitä, että yksityiset elinkeinonharjoittajat ja muut verrattavassa asemassa olevat palveluntuottajat voisivat aloittaa toimintansa ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Hallituksen esitykseen on lausuntopalautteen myötä tehty tarpeellisia tarkennuksia.

Esitysluonnoksessa todetaan, että rekisteröintihakemusten käsittelyn ruuhkautumisen taustalla ovat paitsi valvontalain mukaisen rekisteröintimenettelyn ja Soteri-järjestelmän käyttöönotto ja sen myötä lisääntyneet hakemusmäärät, myös menettelyn uutuus palveluntuottajille, erityisesti itsenäisille ammatinharjoittajille, jotka ovat olleet määrällisesti keskeisin asiakasryhmä ruuhkautuneissa hakemuksissa. Esitysluonnoksen mukaan valtakunnallisesti enemmistö hakemuksista kuitenkin koskee aiemmin rekisteröityjen palveluyksikköjen olennaisia muutoksia.

Hali pitää tärkeänä, että kohtuullisten käsittelyaikojen varmistamiseksi tässä yhteydessä arvioitaisiin myös sitä, mitkä ylipäänsä ovat sellaisia olennaisia muutoksia, jotka vaativat rekisteröintiä ja siihen liittyviä maksuja ja ovatko kaikki palveluntuottajilta rekisteröintihakemuksessa vaaditut tiedot tarpeellisia. Ilman tarkastelua on riskinä, ettei käsittelyaikoja saada pysyvästi kohtuulliselle tasolle, ja että sekä palveluntuottajille että viranomaisille aiheutetaan tarpeetonta hallinnollista taakkaa, joka ei lisää asiakas- ja potilasturvallisuutta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että pitkien käsittelyaikojen vuoksi palveluntuottajat eivät ole voineet aloittaa palvelujen antamista tai toteuttaa palvelutoiminnan suunniteltua muutosta kohtuullisessa ajassa, vaan yrittäjät ovat joutuneet odottamaan toiminnan aloittamista jopa yli puoli vuotta. On selvää, että puoli vuotta on kohtuuttoman pitkä aika, mutta samalla olisi tarpeen määritellä, mikä on kohtuullinen enimmäisaika, jonka kuluessa palveluntuottajat voivat odottaa hakemuksensa tulevan käsitellyksi.

Kommenttinne 52 ja 56 §:ään esitetyistä muutoksista

Esityksessä ehdotetaan lisäksi lykättäväksi palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröintiä koskevan 3 luvun voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta kahdella vuodella. Lain 3 luku tulisi julkisten palveluntuottajien osalta voimaan 1 päivänä tammikuuta 2028. Julkisten palveluntuottajien olisi annettava valvontaviranomaiselle rekisteröintiä varten laissa tarkoitetut tiedot ennen luvun voimaantuloa. Tiedot tallennettaisiin valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin maksutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2030. Siirtoa perustellaan rekisteröintimenettelyn jatkokehittämisen ja vakiinnuttamisen turvaamisella ja mahdollisen ruuhkautumisen ehkäisemisellä, kun hakemusten käsittely siirtyy 2026 alussa uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle.

Hali ei kannata esitettyä kahden vuoden siirtymäaikaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia valmisteltaessa ja säädettäessä ei ollut tiedossa, että tehtävät tullaan kokoamaan uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle. Käsittelyn ruuhkautumisen ehkäisemiseksi voi olla perusteltua, ettei julkisten palveluntuottajien rekisteröinti ajoitu samaan hetkeen, kun uuden viraston on tarkoitus aloittaa, mutta esitetty kahden vuoden siirtymäaika on tarpeettoman pitkä.

Hallituksen esityksessä todetaan, ettei esitys sinänsä poistaisi tai muuttaisi valvontalain säätämisen yhteydessä tavoiteltuja vaikutuksia yksityisten ja julkisten palveluntuottajien yhdenvertaisuudesta yhdenmukaisten rekisteröintimenettelyjen myötä. Se kuitenkin myöhentäisi tavoitteen toteutumista kahdella vuodella. Esitetty siirtymäaika tarkoittaisi myös sitä, että julkisten palveluntuottajien mukaantulon vaikutukset voitaisiin arvioida ja huomioida suoritemaksujen tasossa maksujen tasoa alentavana tekijänä vasta vuodesta 2028 lukien. Katsomme, että rekisteröintipäätösten hinnoittelua ja yksityisten toimijoiden maksutaakkaa tulee kohtuullistaa jo ennen julkisten tuottajien rekisteröitymisen aloitusta.

Muut kommenttinne

Esitetyn tilapäisen lainmuutoksen ohella tulee jatkaa kaikkia sellaisia toimia, joilla saadaan lyhennettyä rekisteröintihakemusten käsittelyaikoja hyvän hallinnon vaatimusten mukaisiksi, mukaan lukien valvontaviranomaisten riittävien resurssien turvaaminen. Lisäksi on tarpeen laajemminkin seurata ja arvioida valvontalain säännösten toimivuutta palveluntuottajien ja palveluiden käyttäjien näkökulmasta. Jatkokehittämisen ja seurannan aikana tulee arvioida etenkin sitä, onko kaikki kerättävä tieto asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta tarpeellista käytännön valvontatoiminnassa.